

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра етнології і археології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасні етнічні процеси

Освітня програма “Історія та археологія”

Спеціальність 032 “Історія та археологія”

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри етнології і археології
Протокол № 1 від “29” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Сучасні етнічні процеси
Викладач (-і)	Костючок Петро Леонтійович, к. і. н., доц.
Контактний телефон викладача	(0342) 59-61-87
Е-mail викладача	petro.kostyuchok@gmail.com
Формат дисципліни	2.2.2 Дисципліни вільного вибору студента
Обсяг дисципліни	6 кредити, 90 годин (30 годин лекцій, 30 годин семінарських занять, 126 годин самостійна робота)
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Щочетверга, 13:30 – 15:00, 608 аудиторія
2. Анотація до курсу	
<p>“Сучасні етнічні процеси” є вибіркоvim курсом, передбаченим навчальною програмою, яка затверджена до виконання МОН України для здобуття кваліфікаційного рівня бакалавр зі спеціальності 032 «Історія та археологія».</p> <p>Передбачає короткий і змістовний аналіз схеми підготовки студентів згідно навчальної програми з курсу “Сучасні етнічні процеси”. Лекційні та семінарські заняття допоможуть студентам глибше засвоїти специфіку сучасного етнічного розмаїття світу, ознайомитися з етнооб’єднавчими та етнороз’єднавчими процесами, їх особливостями в різних куточках світу. На семінарських заняттях студенти оволодівають основами наукового дослідження, навчаються самостійно оцінювати етнічні процеси, висловлювати і аргументувати власні думки.</p> <p>Засвоєння і поглиблення теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з дисципліни «Сучасні етнічні процеси», опанування і застосування її загальних засад методології сприятиме застосуванню студентами спеціальності 032 «Історія та археологія» у майбутній професії.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><i>Мета</i> курсу “Сучасні етнічні процеси” полягає у комплексному вивченні багатоманітності етнічної складової життєдіяльності сучасного суспільства, що в кінцевому варіанті допомагає виокремити практичні форми впливу людини, суспільства, держави на етнічні процеси і явища. Зосередити увагу студентів на розкритті змісту, форм прояву та механізмів дії етнічних процесів і явищ, виокремити суть, особливості теоретичних підходів щодо нормалізації</p>	

міжетнічної комунікації і взаємодії; познайомити студентів з методами вивчення етнічних процесів; проілюструвати особливості протікання етнічних процесів в Європі, Азії, Латинській Америці, Африці та виділити відповідні тенденції і закономірності розвитку етнічних спільнот в кінці XX – на початку XXI ст.; проаналізувати особливості поліетнічності людства; вплив глобалізації і міграції на етнічні відносини; виокремити компоненти загострення міжетнічної напруженості та шляхи її подолання; обґрунтувати шляхи гармонізації міжетнічних стосунків на макро- і мікрорівнях.

Етнотолерантна та історична об'єктивна наукова позиція сприяє подоланню етнічних стереотипів, крайніх етноцентричних нашарувань, що сприяє піднесенню власної національної свідомості і етнокультури поведінки для засвоєння цінностей у першу чергу свого етносу, здобутків інших етнічних спільнот й загалом людської цивілізації.

Вивчення спецкурсу запобігає поширенню етнічної упередженості; сприятиме нормалізації міжетнічного спілкування.

Завдання курсу полягає у вивченні студентами сучасної специфіки світових етнічних процесів, новітніх інтерпретацій етнічного розвитку світу, етнічну картину людства та її багатоманітність, основи теоретичної етнології, особливості протікання етнічних процесів і конфліктів.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*:

- сутність процесів етнічного розмежування та згуртування;
- основні тенденції сучасних етнічних процесів в світі;
- особливості міжетнічної взаємодії на сучасному етапі;
- сутність і типологію етнічних конфліктів;
- проблему співвідношення етнічного і культурного, етнічного і релігійного;
- значення звичаїв і ритуалів в житті того чи іншого представника етносу.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *вміти*:

- використовувати набуті знання в подальшому навчанні;
- застосувати на практиці етнологічні методи;
- аналізувати фактори життєдіяльності сучасних етнічних спільнот;
- співставляти різні інтерпретації основних понять етноконфліктології у викладі наукових шкіл;
- робити висновки на основі аналізу етнополітичних, етнокультурних та етносоціальних характеристик етносу.

4. Результати навчання (компетентності)

Діагностична компетентність:

- здатність та сприйняття концепцій етогенезу та націєтворення;

- здатність до виокремлення та синтезу базових етнічних категорій та дефініцій;
- здатність до аналізу етнополітичної ситуації та конфліктів у світі;
- адаптованість стратегії етнозахисного націоналізму.

Суспільно-політична компетентність:

- базові уявлення про багатоманіття етнічного розвитку світу;
- базові основи етнічних/етнополітичних класифікацій.

Практична компетентність:

- навички визначення кризових етнополітичних факторів;
- дослідницькі навички;
- знання джерел;
- знання суспільно-політичних, економічних та культурних особливостей етноісторичного розвитку світу;
- знання специфіки теорії етнічності; відповідної етнологічної термінології;
- розуміння причинно-наслідкових зв'язків етнічного багатоманіття світу;
- уміння формувати власний алгоритм виконання історично-пізнавальних завдань;
- брати участь у дискусіях з етнологічної проблематики, формулювати власну позицію з обговорюваних проблем;
- порівнювати висвітлення подій, явищ і процесів в джерелах, використовувати у професійній і соціальній діяльності.

Дослідницька компетентність:

- вміння аналізувати етнічні процеси, події, факти;
- здатність брати участь у дискусіях на суспільно-політичні теми, користуватися понятійно-категорійним апаратом етнологічної науки, джерелами та довідниковими матеріалами;
- здатність виявляти актуальні проблеми етнічного розвитку світу;
- здатність виокремлювати спільне і відмінне в процесах етногенезу та державотворення;
- здатність аналізувати й обґрунтовувати етнічні конфлікти.

Результати навчання:

- уміння використовувати на практиці програмно-технічні засоби інформатики та сучасні інформаційні системи і технології;
- здатність здійснювати історичні дослідження з визначеної тематики;
- здатність використовувати в своїй діяльності історичні методи дослідження;

<ul style="list-style-type: none"> – уміння виявляти та розв’язувати дослідницькі проблеми, здійснювати дослідження проектів на належному рівні; – уміння працювати з джерелами та фаховою літературою; – здатність ефективно брати участь у різних формах наукової комунікації. 					
5. Організація навчання курсу					
<i>Обсяг курсу</i>					
Вид заняття		Загальна кількість годин			
Лекції		30			
семінарські заняття / практичні / лабораторні		30			
самостійна робота		126			
<i>Ознаки курсу</i>					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)		Нормативний / Вибірковий	
8-й семестр	032 “Історія та археологія”	IV курс		Вибірковий	
<i>Тематика курсу</i>					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Вступ. Зміст і завдання курсу	Самостійна робота	Антонюк О. Основи етнополітики. К, 2005 Аклаев А. Этнополитическая конфликтология: Анализ и менеджмент: Учеб. Пособие. М, 2005	Тести, питання 6 год.	5\5	згідно розкладу, 1 тиждень
Тема 2. Етнічні процеси, їх види та характеристики	Лекція, Семінарське заняття, Самостійна робота	Варій М. Й. Соціальна психіка нації. К, 2002 Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р. Етнополітична карта світу XXI століття. Тернопіль, 2000	Тести, питання, 4 год., 2 год., 12 год.	5\5	згідно розкладу, 1,2 тиждень
Тема 3. Процеси етнічного розмежування	Самостійна робота	Крисаченко В.С. Динаміка населення: популяційні, етнічні та глобальні виміри. К, 2005 Кудряченко А. Геополітика. К, 2004	Тести, питання, 12 год.	5\5	згідно розкладу, 3 тиждень

Тема 4. Процеси етнічного згуртування	Самостійна робота	Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри. К, 1998	Тести, питання, 12 год.	5\5	згідно розкладу, 4 тиждень
Тема 5. Сучасна етнічна карта світу	Лекція, Самостійна робота	Національні меншини країн Європейського Союзу в контексті інтеграційних процесів. Львів, 2002	Тести, питання, карта, колоквиум, 4 год., 10 год.	5\5	згідно розкладу, 3,4,5,6 тиждень
Тема 6. Міжетнічна взаємодія та її особливості на сучасному етапі	Лекція, Семінарське заняття	Илларионова Т.С. Этническая группа: генезис и проблемы самоидентификации (теория диаспор). М, 1994.	Питання, дискусія, 6 год., 4 год., 10 год	5\5	згідно розкладу, 6,7,8 тиждень
Тема 7. Етнічність, глобалізація і модернізація	Лекція, Самостійна робота	Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. К, 1999. Миграция в современном мире: тенденции и вызовы XXI столетия. Новосибирск, 2016 Лобджанидзе А., Горохов С., Заяц Д. Этногеография и география религий, М, 2005.	Тести, питання, 4 год., 12 год.	5\5	згідно розкладу, 9,10 тиждень
Тема 8. Етнічні процеси в країнах Європи	Лекція, Семінарське заняття, Самостійна робота	Окладникова, Е.А. Трудовая миграция: теории и практика. Берлин, М., 2014 Сучасні суспільно-політичні процеси у світі та Україні: монографія / авт. колектив: Т. Л. Нагорняк, М. В. Примуш, М. А. Польовий, та ін. Вінниця, 2019	Тести, питання, есе, презентація, 4 год., 8 год., 14 год.	5\5	згідно розкладу, 11,12 тиждень
Тема 9. Етнічні процеси в США та Канаді	Семінарське заняття, Самостійна робота		Тести, питання, есе, презентація, 6 год., 10 год.	5\5	згідно розкладу, 13 тиждень
Тема 10. Етнічні процеси в країнах Азії	Лекція, Самостійна робота		Тести, питання, есе, презентація, 4 год., 10 год.	5\5	згідно розкладу, 13,14 тиждень

Тема 11. Етнічні процеси в країнах Африки	Лекція, Семинарське заняття, Самостійна робота		Тести, питання, есе, презентація, 2 год., 4 год., 12 год.	5\5	згідно розкладу, 15 тижень
Тема 12. Етнічні процеси в країнах Латинської Америки	Лекція, Семинарське заняття, Самостійна робота		Тести, питання, есе, презентація, 2 год., 4 год., 10 год.	5\5	згідно розкладу, 16 тижень

6. Система оцінювання курсу

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу та іспиту. Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумуються в підсумкові семестрові бали. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі за семінарські (практичні) заняття (максимально 20 балів), балу за контрольну роботу (10 балів), балу за колоквиум (10 балів) і балу за індивідуальну роботу (10 балів), екзаменаційної роботи (50 балів) та в сукупності може складати максимально 100 балів.

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	Відмінно	5	A	Зараховано
81-89	Добре	4	B	
71-80			C	
61-70			D	
51-60	Задовільно	3	E	
25-50 (50-100)	Допускається до здачі іспиту (виставляється залік)			
0-25 (0-50) (за роботу в семестрі)	незадовільно (оцінка автоматично виставляється у	2	FX	Не зараховано

	відомість)			
Сума балів по талону № 1, 2 0-50	незадовільно	2	FX	
Сума балів по талону № 3 0-50	незадовільно	2	F	

Розрахунок максимальної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни здійснюється згідно кредитно-модульної системи. Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить до заліку:

Поточний контроль	Контрольна роботи	Колоквіум	Самостійна робота (наукове есе, реферат)	Іспит	Всього
20 балів	10 балів	10 балів	10 балів	50 балів	100 балів

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від "1" до "5". Позначення "0" виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через непередготовленість, або через відсутність на занятті без поважної причини, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини враховується при вирахуванні середнього арифметичного. Кожен студент зобов'язаний взяти активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене з поважних причин заняття студент може "відпрацювати" у формі, визначеній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. Як правило "відпрацювання" проходить у вигляді написання і захисту реферату на визначену викладачем тему (вимоги до додаткової реферативної роботи встановлюються викладачем та кафедрою

окремо).

Написання контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти залік за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.

Контрольна робота передбачає формулювання 5 завдань: 2 теоретичних, 1 практичного (на знання історичних джерел), 1 знання термінів та 1 на знання хронології.

Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):

Завдання	Кількість балів
1 теоретичне	4 бали
2 теоретичне	4 бали
3 теоретичне	4 бали
4 теоретичне	4 бали
5 знання термінів	4 бали

Оцінювання рівня засвоєння цілого блоку питань, що виноситься на самостійне вивчення студентів відбувається у вигляді усного колоквиуму. Перелік питань додається.

Критерії оцінювання колоквиуму (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)

Критерії	Бали
глибока, розгорнута відповідь	16-20 балів
правильна стисла відповідь	12-15 балів
поверхова відповідь	8-11 балів
поверхова відповідь з наявністю окремих помилок	4-7 балів
розкриття окремого аспекту питання	1-3 бали
неправильна відповідь або її відсутність	0 балів

Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.

Метою самостійної роботи є вироблення студентами навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стержневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, здатності визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати.

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем, написання рефератів, підготовка реферативних матеріалів з наукових публікацій по важливих проблемах даної навчальної дисципліни.

Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді та написання реферату та його усного захисту.

Тематика рефератів, домашніх та мультимедійних проектів, індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ).

1. Баскський сепаратизм.
2. Каталонський автономізм.
3. Етнічні домагання фламандців і валлонів.
4. Італійський регіоналізм.
5. Корсиканський і бретонський націоналізми.
6. Ромське питання.
7. Русинство та його етнополітичні перспективи.
8. Соціально-економічна адаптація мігрантів в країнах Європи.
9. Курдське питання.
10. Уйгурське питання.
11. Тибетський етносепаратизм.
12. Проблема китаїзації етнічних груп КНР.
13. Етнічні процеси в Індії і Пакистані.
14. Міжетнічні конфлікти на Близькому Сході.

Методичні рекомендації щодо підготовки реферативної роботи об'ємом 12 сторінок включають в себе застосування відповідної методології.

Структура написання студентом реферату складається із наступних семи обов'язкових елементів:

- Вступна частина;

- Аналіз використаної літератури по темі (на 2-3 абзаци);
- Характеристика обраної теми та перспективність її дослідження;
- Визначити основні параметри викладу матеріалу;
- Навести історичний ілюстративний матеріал, що підтверджує вашу аргументаційну базу;
- Висновок;
- Список використаної літератури.

Захист проектів та ІНДЗ відбувається за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань.

Критерії оцінювання реферату/наукового есе (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)

Критерії	Кількість балів
• глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції	16-20 балів
• обґрунтоване розкриття проблеми	10-15 балів
• тема розкрита неповно	5-9 балів
• реферат суто компілятивного рівня або розкритий лише окремий аспект	1-4 бали
• реферат не зарахований	0 балів

7. Політика курсу

Відвідування занять і виконання навчального навантаження студентами. Лекції передбачають системний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим.

Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. При цьому враховуватимуться лише логічно обґрунтовані виступи, альтернативна теза чи спростування поданої, а не фактична підтримка тези виступаючого, змістовне рецензування та коментар чи доповнення, що дійсно сприятиме розгляду проблеми.

Обов'язковим є написання запланованих письмових (контрольних, самостійних, індивідуальних) робіт.

Студенти мають інформувати керівництво факультету та викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усі строків визначених для виконання усі видів письмових робіт, передбачених курсом.

Академічна доброчесність:

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Принципи оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях

Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від «1» до «5». Позначення «0» виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Кожен студент зобов'язаний взяти участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.

Пропущене заняття або негативну оцінку студент зобов'язаний «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем. При цьому може виставлятися оцінка, а попередня не впливатиме на середній бал студента.

Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських занять зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських занять може відбуватись в наступних **формах**:

- детальний усний аналіз поставлених питань;
- вибіркове усне опитування «з місця»;
- дискусійне обговорення питань;

- індивідуальне розв'язування практичних завдань, проблемних запитань чи завдань;
- фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв;
- письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо.

Критерії поточної оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

Оцінка «п'ять» ставиться, якщо студент(ка) виявляє глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти; відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями вітчизняної і зарубіжної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї. Знає етнологічну термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Повною мірою володіє історичним критичним мисленням, аналізом (вміти розбивати історичну інформацію на компоненти, розуміючи їх взаємозв'язки та організаційну структуру).

Оцінка «чотири» ставиться, якщо студент(ка) має глибокі і повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен (на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена, у письмовій роботі є незначні помилки. Ознайомлений(а) з найновішими досягненнями сучасної етнології, її науковими концепціями, та, головне вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Знає термінологію і наукову періодизацію, володіє понятійним апаратом, добре орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Достатньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Здатен (на) самостійно, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних проблем; будує аргументацію на основі 2-3 доказів, може рецензувати відповіді ровесників. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичних джерел

(як українською, так й іноземними мовами); може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Оцінка «три» ставиться, якщо у студента (ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (більше 50%), елементарні уміння і навички; не здатен (на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і спрощена, у письмовій роботі є суттєві помилки. Ознайомлений(а) з концептуальними досягненнями етнології та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання, а просто перераховує. Відносно знає термінологію і володіє понятійним апаратом, задовільно орієнтується в історичній хронології, не достатньо володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Посередньо володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. До кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати, рецензії відповідей ровесників поверхові. Вміє організовувати пошук історичних джерел, але не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Оцінка «два» ставиться, якщо у студента (ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 25%), відсутні уміння і навички, тому не здатен (на) їх використати на практиці; відповідь не змістовна і не доречна, у письмовій роботі є суттєві помилки (більше 75%). Не ознайомлений(а) з досягненнями етнології та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. **Практично не знає** історичну термінологію (до 25%), незадовільно орієнтується в історичній хронології (до 25%), не володіє просторовою компетенцією; не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом. Не здатен (на) оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні. Відсутня об'єктивна і **неупереджена аргументація, самооцінка і оцінка інших**. Не вміє організовувати пошук джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (реферат/наукове есе)

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень
1-4 бали	Кейс виконаний незадовільно, оскільки відтворити його зміст самостійно не може, відповідь недолуга, із значними помилками. Немає навичок командної роботи, не бере на себе відповідальність. Захист кейсу

	спрощений, із значними помилками. Не здійснював (ла) пошук інформації. Відсутня будь-яка аргументація. Відсутні самостійні висновки і синтетичні зв'язки. Не здатен використати наявний матеріал для роботи в школі. ІКТ використано недоречно. Не виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.
5-9 балів	<p>Кейс виконано задовільно. Студент може репродуктивно відтворити змісту кейсу, однак у його відповіді є помилки. Відсутні окремі складові кейсу. Може використати наявний у кейсі навчальний матеріал, але його зміст не достатній; відповідь не чітка і спрощена. Здатен (на) по середньо оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, до кінця не здатен (на) інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем. Не може переконливо аргументувати. Вміє організовувати пошук історичної інформації, але не може її критично проаналізувати. Не достатньо використовує сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки кейсу. Визначає роль людського фактора в історії, однак без необхідної аргументації.</p> <p>Не використовує інноваційні технології і не має синтетичного мислення. Бере пасивну участь у кейс-технології; не застосовує оптимальну стратегію діяльності, не бере на себе відповідальність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших світоглядних позицій, враховує гендерний підхід, поважає різноманітність та мультикультурність в Україні. Демонструє на посередньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє певне усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.</p>
10-15 балів	<p>Кейс виконаний добре. Помилки під час захисту незначні. Є самостійні висновки на основі сформованих ціннісних орієнтирів і принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонуються певні способи розв'язання суспільних проблем, що дозволяє в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних і суспільних проблем; аргументація є, але не повна (75%).</p> <p>Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси у навчальній діяльності. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, однак не може розкрити внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.</p> <p>Має певний рівень синтетичного мислення.</p>

	<p>Бере участь у роботі підготовки і захисту кейсу в межах етики професійних взаємин, застосовує оптимальну стратегію під час захисту, чітко дає відповіді на запитання одногрупників; може приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів. Використовує історико-краєзнавчий матеріал, здатен(на) його пропагувати через просвітницьку діяльність. Керується моральними та етичними нормами, з повагою і розумінням ставитися до інших.</p> <p>Демонструє на достатньому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.</p>
<p>16-20 балів</p>	<p>Здатність презентувати власну творчу інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) етнічних явищ на основі захисту кейсу, ставити під сумнів усталені погляди, спростовувати стереотипи, при захисті використовує значний обсяг використаних джерел, висновки самостійні, тези у формі анотації здійснені на високому рівні.</p> <p>Підготовлений у кейсі матеріал здатен використати на практиці; відповідь чітка і завершена. Здатен (на) самостійно на основі сформованих ціннісних орієнтирів оцінювати суспільні явища, процеси і тенденції в Україні, дотримуючись принципів наукової об'єктивності й неупередженості, пропонувати способи розв'язання суспільних проблем, що дозволить в умовах неповної (недостатньої) інформації інтегрувати знання для розв'язання власних та суспільних проблем; будує переконливу аргументацію, рецензує відповіді ровесників. Вміє організовувати комплексний пошук, неупереджений аналіз та інтерпретацію історичної інформації; може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси під час підготовки кейсу. Може порівнювати й оцінювати діяльність історичних осіб із позиції загальнолюдських та національних цінностей; визначати роль людського фактора в історії, розкривати внутрішні мотиви й зовнішні чинники діяльності історичних осіб.</p> <p>Може використати інноваційні технології. Має синтетичне мислення. Бере активну участь у кейсі на всіх етапах його підготовки і презентації в межах етики професійних взаємин, формує аргументацію, базовану на здобутих знаннях, демократичних переконаннях і гуманістичних цінностях; застосовує оптимальну стратегію діяльності, бере на себе відповідальність; проводить рефлексію, самооцінку та коригування пізнавальної діяльності; вміє долати труднощі; приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.</p>

Демонструє на високому рівні здатність використати знання, уміння і навички, необхідні для роботи в навчальних закладах середньої освіти. Може критично ставитися до результатів своєї праці, бачить шляхи подолання труднощів, виявляє усвідомлення необхідності удосконалення професійних якостей.

8. Рекомендована література

- Абашидзе А.Х. Защита прав меньшинств по международному и внутригосударственному праву. – М., 1996.
- Аклаев А.Р. Этнополитическая конфликтология: Анализ и менеджмент: Учеб. пособие. – М.: Дело, 2005. – 472 с.
- Александров И.А. Монархии Персидского залива: этап модернизации. – М., 2000.
- Антонюк О.В. Основы этнополітики: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2005. – 432 с
- Баранов С. Сепаратистское движение в Индии. Штат Трипура // Азия и Африка сегодня. – 2005. – №10.
- Баронин А.С. Этническая психология. – К., 2000.
- Белоколот О.Є. Відносини США-ПАР – партнерство на основі спільних інтересів // Науковий вісник Дипломатичної академії України. – К., 2001. – Вип.5.
- Бельский А.Г., Фурман Д.Е. Сикхи и индусы. Религия, политика, терроризм. – М., 1992.
- Бодрук О. Ракетний синдром. Військові потенціали країн третього світу у контексті сучасних міжнародних процесів // Політика і час. – 2002. – № 5.
- Бондаренко А. Китай. Сынцзян: проблемы экономического и политического развития // Азия и Африка сегодня. – 2005. – №12.
- Бычков А. Индия. Волна этносепаратизма угрожает захлестнуть страну // Азия и Африка сегодня. – 2000. – №6
- Бычков А. «Система расширенной автономии» // Азия и Африка сегодня. – 2000. – №9.
- Валах С. Ашкенази та сефарди: етнокультурна спільність єврейського народу // Людина і світ. – 2001. - № 10.
- Ванина Е.Ю. Индия: страна и её регионы. – М., 2000.
- Варзар І.М. Політична етнологія як наука. – К., 1994.
- Веселовський А. У світлі ісламської альтернативи. Східне Середземномор'я: регіональна система підвищеної небезпечності // Політика і час. – 2003. - № 3, 4.
- Глобализация – этнизация. Этнокультурные и этноязыковые процессы. – М., 2006. – Кн.1-2.
- Горобець І. Індія та Пакистан на межі ХХІ ст.: компаративний аналіз особливостей сучасного внутрішньополітичного становища // Людина і політика. – 2000. – № 5.
- Государство, гражданское общество и процесс демократизации в Латинской Америке / Отв. ред. Мерин Б.М. – М., 1995.

- Грищенко Т. Відкрившись для решти світу. Ідеократичні країни Індокитаю на шляхах соціально-економічного прогресу // Політика і час. – 2002. – № 4.
- Гусаков В. Традиційні та сучасні етнополітичні фактори в еволюції Центральноафриканської кризи // Людина і політика. – 2000. – № 5.
- Гушер А. Угроза этносепаратизма в России и Закавказье // Азия и Африка сегодня. – 2003. – №7.
- Эдуардов В. Нефранцузские французы // Азия и Африка сегодня. – 2006. – №4.
- Экономическая, социальная и политическая география мира. Регионы и страны / Под ред. д-ра геогр. наук, проф. С.Б.Лаврова, канд. геогр. наук, доц. Н.В.Каледина. – М., 2002.
- Етнічна історія народів Європи: <http://www.history.univ.kiev.ua/ethnology/journal.html>.
- Етнічний довідник – <http://soc-gw.univ.kiev.ua/PUBLICAT/SOC/YEVTUKH/index.htm>.
- Етнічні меншини Східної та Центральної Європи: компаративний аналіз становища та перспектив розвитку/ Республіканська Асоціація Українознавців, Австрійський Ін-т Східної та Південно-Східної Європи/ За ред. Євтуха В., Зуппана А. – К.: Ін тел, 1994. – 208 с.
- Жигалина О. Иракский Курдистан: новая стратегия, новые проблемы // Азия и Африка сегодня. – 2004. – №5.
- Жигалина О. Иранский ответ на курдский вопрос // Азия и Африка сегодня. – 2004. – №2.
- Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р. Етнополітична карта світу ХХІ століття. – Тернопіль, 2008.
- Ігнат'єв П. “Балканізація” не загрожує. Індонезія: складний шлях до демократизації і федералізму // Політика і час. – 2002. – № 10.
- Иконникова Н.К. Механизмы межкультурного восприятия // Социологические исследования. – 1995.– № 8.
- Ислам и политика. – М., 2001.
- Калитчак Р. Італійський регіоналізм у контексті європейських інтеграційних процесів: Дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2004. – 196 с.
- Коваль Т. Современная Испания: демография и массовое сознание // Латинская Америка. – 2006. – №8.
- Коргун В. Афганистан. Этническое противостояние // Азия и Африка сегодня. – 2002. – №12.
- Косухин Н.Д. Африка: политизация этничности // Вестник Российского университета дружбы народов. – Серия: Политология. – 2006. – № 1 (6) – С. 100–108.
- Ксьондзик Н. З батьківщиною, але без держави. Курдське питання на межі тисячоліть // Політика і час. – 2002. – № 3.
- Ксьондзик Н. Який іслам і для якої нації ? Пакистан: проблеми і суперечності політичного розвитку // Політика і час. –

2003. – № 2.

- Кутузова В. Национальные партии в политической системе Испании // Латинская Америка. – 2005. – №11.
- Латинская Америка и Карибы. Политические институты и процессы / Отв. ред. З.В.Ивановский. – М., 2000.
- Кушнер П.И. Этнические территории и этнические границы. – М., 1951.
- Лобджанидзе А., Горохов С., Заяц Д. Этногеография и география религий. – М., 2005.
- Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. - К.: Генеза, 1996.
- Малий етнополітичний словник / О.В.Антонюк, В.І.Волобуєв, М.Ф.Головатий та ін. – К.:МАУП, 2005. – 288 с.
- Млечин Л. Кто взорвал Америку? Империя террора: от «Красных бригад» до «Исламского джихада». – М., 2002.
- Морозов Ю. Центральная Азия. Перекройка политической карты? // Азия и Африка сегодня. – 2002. – №7.
- Мосаки Н. Нефть и курдская проблема // Азия и Африка сегодня. – 2002. – №3.
- Національні меншини країн Європейського Союзу в контексті інтеграційних процесів. – Львів, 2002.
- Новейшая история стран Азии и Африки, XX век: Учеб. для студ. – М., 2001.
- Расы и народы. Современные этнические и расовые проблемы. Ежегодник. – М., 2001. – Вып. 27.
- Серим Т. Изменение тенденций и основные проблемы международной миграции: обзор программы ЮНЕСКО // Международный журнал социальных наук. – 2001. – № 32.
- Свинарчук Є. Інтеграція в Карибському басейні // Політика і час. – 2001. – № 6.
- Синельщикова И. Иммиграция в Испании: «pro» и «contra» // Латинская Америка. – 2008. – №12.
- Тишков В. Общество в вооруженном конфликте (этнография чеченской войны). – М., 2001.
- Федченко Є. Інтифада нового зразка. Ізраїльсько-палестинський конфлікт у вимірі етноконфесійних уявлень про політичну раціональність // Політика і час. – 2000. – №11-12.
- Тягуненко Л. Союзная Республика Югославия // Новая и новейшая история. – 2001. – №3.
- Хенкин С., Самсонкина Е. Баскский конфликт: история и современность // Новая и новейшая история. – 2008. – №4.
- Якунин Ю. Южная Азия. Регионализм под политическим прессом // Азия и Африка сегодня. – 2000. – №1.
- Яковец Ю.В. Глобализация и взаимодействие цивилизаций / Международный институт П.Сорокина, Н. Кондратьева. – М.: ЗАО «Изд-во “Экономика”», 2001. – 346 с.
- Абетка етнополітолога / Ю.Римаренко та ін. – К., 1996
- Этнография и смежные дисциплины. Этнографические дисциплины. Школы и направления. Методы. – М., 1988 (Свод этнографических понятий и терминов). – Вып.3.

Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії. – К., 1993.

Исторична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В.Литвин, В.Гусев, А.Слюсаренко та ін. – К.: Вища школа, 2002.

Мала енциклопедія етнодержавознавства / НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького; Редкол.: Ю.І.Римаренко (відп. ред.) та ін. – К.: Довіра: Генеза, 1996.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

Авксентьев В. Этнические конфликты, история и типология // Социс. – 1996. – №12.

Адрианов Б., Исмагилова Р. Этнос и этнические процессы в Африке: (К проблеме типологии) // Советская этнография. – 1979. – №5. – С.22-34.

Арутюнов С. Билингвизм и бикультуризм // Советская этнография. – 1978. – №2. – С.3-14.

Бромлей Ю. Етнос и этнические процессы // Наука и человечество. – 1976. – С.30-44.

Гачев Г. Национальные образы мира. – М.: Академия, 1998.

Гобсбаум Е. Винайдення традиції. – К.: Ніка-Центр, 2005.

Гуревич А. Изучение ментальностей: социальная история и поиски исторического синтеза // Советская этнография. – 1988. – №6. – С.16-25.

Дейкер Х., Фрейда Н. Национальный характер и национальные стереотипы // Советская зарубежная этнопсихология. – М., 1979.

Дробижева Л. Национальное самосознание: база формирования и социально-культурные стимулы развития // Советская этнография. – 1985. – №5. – С.3-16.

Кон И. К проблеме национального характера // История и психология. – М., 1971.

Кукушкин В. К вопросу о структуре национальной психологии // Социальная психология и философия. – Л., 1973. – Вып.2. – С.164-173.

Марков Г. Етнос, етнічні процеси і проблема образу життя // Расы и народы. – 1977. – Вып.7. – С.9-28.

Маруховська О. Врегулювання етнополітичних конфліктів: наука чи мистецтво // Віче. – 1998. – №1.

Мушина В. Этнопсихология: настоящее и будущее // Психологический журнал. – 1994. – №3. – С.42-49.

Современные этнонациональные процессы в странах Западной Европы. Сборник статей. – М.: Наука, 1981.

Станюкович Т., Чистов К. Этнография и актуальные проблемы развития этнографических музеев // Советская

этнография. – 1981. – №1. – С.24-37.

Стефаненко Т. Методы исследования этнических стереотипов // Стефаненко Т., Шлягина Е., Еникополов С. Методы этнопсихологического исследования. – М., 1993.

Стефаненко Т. Етнопсихология. – М., 1999.

Чистов К. Этническая общность, этническое сознание и некоторые проблемы духовной культуры // Советская этнография. – 1972. – №3. – С.73-85.

Викладач

П. Л. Костючок